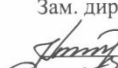

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Северная Осетия-Алания
Алагирский район
МБОУ СОШ с.Майрамадаг

Рассмотрено на заседании
педагогического совета
Протокол №1
от 31.08.2022г.

«Согласовано»
Зам. директора по УВР
 Ваниева Л.О.
От 01.09.2022г.

«Утверждено»
Директор
 Телиева Ф.С.
Приказ №233
От 01.09.2022г.

Рабочая программа по осетинской литературе

в 11 классе
на 2022-2023 учебный год

Составитель: Хубаева Людмила Рафаеловна
Учитель осетинского языка и литературы

2022-2023
с.Майрамадаг

Æмбарынгæнæн ныстуан ирон литературæйы программæмæ 11 къласæн.

Адæмы монон царды кæддæриддæр стыр ахадындынад уыдис фольклор æмæ аив литературæйæн. Уыдоны нывфтыд æрцыд сæ цард, сæ историйы ахсджиæгдæр цаутæ, сæ зонадон фæлтæрддынад. Уыдоны ис зонды суадон, ныхасы фидауц æмæ бæрзонд идейæтæ. Дзырдаивадæн йæ нысаниуæг фæуæлдæр ис нæ рæстæджы. Уый рæзгæ фæлтæры хъомыл кæны гуманизм æмæ граждайнаг идеалтыл, фидар кæны адæмы удварн, уымæй рæзынц монон æмæ культурон традицитæ. Уымæ гæсгæ, скъолайы куысты ахъазæгдæр у литературæ ахуыр кæнын. Сусæггаг нæу, абоны ахуырдаутæ арæх нал кæсынц литературон уацмыстæ, зынтæй æмбарынц текстты анализ, сæ логикон хъуыдыкæнынад фæлæмæгъдæр, удварны хъомыладмæ нал ис фаг цæстæнгас.

Стыр нысаниуæг ис аивадон литературæйы фæрцы удварны хъомылады фарстатыл кусынæн, абоны рæстæгæн аргъ кæнын зонынæн; æгъдау, кад, намыс, патриотизм æмæ граждайнаг хæстæ цы сты, уый зонынæн; гуманон дунембарынад æмæ национ хымбарынадæй хайджын кæнынæн; литературон уацмысы эстетикон æнкъарæнтæ æмбарынæн; ирон адæмы национ культурæйы сæйраг миниуджытæ литературон текстты агурынæн; ирон литературæйы нысаниуæг æмбарынæн, йæ бастдынад æндæр адæмты литературæтимæ, культурæтимæ иртасынæн.

Мадæлон литературæ нымад у федералон, æнæмæнгхъæугæ предметыл, ног ахуырадон стандартты йын ис сæрмагонд бынат.

Предметæй хæрзхæд ахуыр райсыны мидис, принциптæ, бацауæнтæм алывæрсыгæй каст цæуы æмæ программæ арæзт у ахæм **нормативон документты**:

- Уæрæсейы Федерацийы закон «Ахуырады тыххæй»-йы;
- Ног ахуырадон стандартты;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проекты;
- Ирон национ ахуырады концепцийы ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»-йы;
- Республикон программæ «Ирон æвзаджы æмæ литературæйы программæ 1- 11 кълæстæн»; **Программæйы автортæ**: Джыккайты Шамиль, Хъантемыраты Риммæ, Мамияты Изетæ, Гæздæрты Азæ. Дзæуджыхъæу, 2005аз. Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстон – Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрад.
- Ирон литературæ. Хрестоматии. 10 кълас. Габысаты Азæ. Дзæуджыхъæу, 2012

Афæдзмæ – 70 сахаты. Къуыри – 2 сахаты.

Ирон литературæ ахуыр кæнын нысанта:

- литературæйы фæрцы скъоладзауты иумæйаг культурæ рæзын кæнын;
- литературæйы æмбарынад бацамонын;
- литературон уацмысыл æнцой кæнгæйæ, цардæн аргъ кæнын, цард æнкъарын;
- ахуырдаутæм рæзын кæнын чиныгкæсæджы культурæ;
- ныхасы арæхстдынадтæ райрæзын кæнын æмæ а.д.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ хъуамæ арæзт уой ахæм уагыл.

Мадæлон литературæ:

1) чингуытæ кæсын æмæ литературæ ахуыр кæныны ахадындынад адæймаджы миддунейы рæстæн цы пайда сты, уый бамбарын; чингуытæ кæсыныл фæцалх кæнын,

2) литературæ адæмы национ-культурон хæзна кæй у, адæмы цард хуыздæр бамбарыны фæрæз кæй у, уый æнкъарын;

3) мадæлон æвзагыл фыст хуыздæр уацмыстæ ахуыр кæныны фæрцы банкъарын кæнын мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ, мадæлон æвзаг адæмæн сæ химбарынады фæрæз кæй у, уый;

4) хъомыл кæнын:

а) хорз эстетикон æнкъарæнтæ кæмæ ис,

æ) фысгæ æмæ дзургæ ныхасы алыхуызон жанртæй пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ раст æргом кæнынмæ чи арæхсы,

б) бакаст уацмыс равзарынмæ, уый фæдыл хи хъуыдытæ раргом кæнын чи зоны;

в) уæгъд рæстæг чингуытæ кæсынмæ чи тырны, ахæм чиныгкæсæджы;

5) алыхуызон этнокультурон традицæ цы аивадон уацмысы æвдыст цæуынц, уый раст æмбарыныл фæцалх кæнын;

6) амонын аивадон уацмысы структурон æмæ эстетикон æвзæрст.

Стандарттæм гæсгæ скъоладзаутæ литературæйæ райсдзысты ахæм зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæ:

-иумæйаг культурон-литературон арæхстдзинæдтæ: литературон уацмыс арф æнкъарын; ирон литературæйы бастдзинад æппæтдунеон литературæтимæ æмбарын; кæсыны культурæ бæрзонд кæнын; библиотекайы, интернеты информаци агурын зонын;

-царды зынаргъдæр цы хæзнатæ сты, уыдон иртасынмæ арæхсын: алыварсы дунемæ уарзон цæстæй кæсын; царды алы фæзындмæ хи цæстæнгас дарын; æмбарын литературæйы нысаниуæг адæймаджы удварны хъомылады; адæймаджы фауинаг миниуджытæм критикон цæстæнгасæй кæсын; литературон уацмысы агурын дзуæппытæ зæрдæагайæг фæрстытæн;

-кæсыны культурæ бæрзонддæр кæнынмæ арæхстдзинад: литературон уацмысмæ сфæлдыстадон цæстæнгасæй кæсын; зæрдæмæ хæстæг темæтыл уацмыстæ æвзарын æмæ сæ кæсын; литературон уацмысы цы дуг æмæ культурæйы кой цæуы, уыдоны æдыл арæзт диалогон ныхасы архайын; уацмысы сæйраг персонажты миддунейæн æмæ архæйдтытæн аргъ кæнын зонын;

-ныхас кæнын; ныхасы стильтæй раст пайда кæнын зонын.

11 кълæсы литературæ лæвæрд цæуы историон принциптæм гæсгæ. Ам сæрмæг лæвæрд цæуы хронологион уагыл. Программæмæ хаст сæрцыдысты ирон литературæйы ахъаззагдæр фæзындтæ сæмæ зынгæ фысджыты уацмыстæ. Æвзæрст цæуынц, зонынадæн, идейон сæмæ эстетикон хъомыладон цас ахъаз сты, уыцы принциптæм гæсгæ. Уым зыны литературон процесс, йæ рæзты историон, сæхсæнадон сæмæ культурон уавæртæ. Прораммæйы лæвæрд цæуы литературон рæзты периоды иумæйаг характеристикæ, стæй, уыцы периоды зынгæдæр цы фысджытæ уыд, уыдоны сфæлдыстадæй сæйрагдæр уацмыстæ. Классиктæй уæлдай программæйы цы фысджытæ ис, уыдоны сфæлдыстад бæлвырдæй сæндæфта литературон рæзтыл сæмæ йын ис историон – культурон ахадындынад. Уымæ хыгъд цæуынц литературон здæхтыты хуызтæ (романтизм, символизм, реализм) сæмæ сæ зынгæдæр минæвæртты аивадон сентыстытæ.

Ахуырадон 11 къласы курсы мидис.

Разныхас (1 сах.) Ирон литература 50-сэм азты ксэрон – 60-сэм азты. Ирон культурæ сэмæ литературæйы рæст ног æхсæнадон уавæрты. Поэзийы рæст 60-сэм азты.Æрыгон фысджыты сërбацыд литературæмæ. Сæ фыццаг поэтикон сэмбырдгæндтæ. Ирон романы рæст, нырыккон темæтæм сæргомздæхт. Драмон жанрты фæстæзад бынат. Комедийы рæзты фæндæгтæ, йæ сентыстытæ сэмæ аиппытæ.

Гафез (Гаглойты Федыр). Роман « Уæ бонтæ хорз, адæм!» (3 сах) Гафезы цард сэмæ сфæлдыстадыл цыбыр афæлгæст. Романы мидис сэмæ проблемæтæ. Æрыгон адсæймаджы фæлгонц, йæ хъуыдытæ сэмæ тырнæнтæ. Романы сæвзаг сэмæ сюжетон композицион арæст. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и и.* Эпикон – таурæгъон литературæйы хуызтæ. Хъайтар – дзырднывæндæг.

Дзугаты Георги. Поэмæ «Бындзыг». (2 сах.)Дзугаты Георгийы цард сэмæ сфæлдыстадыл цыбыр афæлгæст. «Бындзыг». Сабырдзинады сæрыл дунеон тохы идейæтæ уацмысы. Хæсты трагеди. Поэмæйы лирикон ахаст. Лирикон монолог – йæ композицион нывæсты бындур. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и и* Лиро –эпикон поэмæ.

Цæгæраты Максим. «Мады зарæг». (2 сах.)Радзырды сюжет сэмæ композиции. Аивады хъомыс, музыкæйæ райгуыргæ ассоциативон дуне, хъайтары зæрдæйы тæлмæнтæ.

Цъæрукъаты Алыксандр.(4 сах.) Цъæрукъаты Алыксандры цардвæндаг. «**Ныхас авдæны сывæллонимæ**» (скъуыдзаг). (1-4, 8, 14, 17, 20, 24, 26, 31, 33) Фæлтæрты бастдзинады темæ. Поэты сагъæстæ адсæймаджы царды нысан сэмæ фидæныл. Саби сэмæ сæрдзы 'хсæн гармонийон иудзинад. Фыды фæдзæхстытæ фыртæн.«**Шекспирæн**» (скъуыдзаг). (1, 2, 4, 6, 7, 8) Аивады темæ поэты сфæлдыстады. Сонетты сæйраг хъуыды – гуманизм, генийон сæрмдзæфы сæнусон ахадындынад. Уацмысы аивадон фæрæстæ. «**Мæ кувæндонны къæсæрыл**» Поэты арф сэмæ вазыгджын удисконды, йæ этикон идеалтæ. «**Рох симфрони**» Уарзты тых – сфæлдыстадон уалмонцы гуырсæн. Лирикон хъайтары уæздан сэмæ арф сæнкъарæнтæ, хъæздыг поэтикон уырнынад. «**Гимн хылхъæдурæн**» Æрдзы удæгас ныв - фæлгонц, зын рæстæджы адсæймагыл йæ хæрзаудæн. Æмдзæвгæйы рифмæ сэмæ ритм, поэтикон мадзæлттæ (сидæнтæ, ассонанс сэмæ сæнд.)

Джусойты Нафи. Роман «Фыдæлты туг». (4 сах.) Нафийы литературон сэмæ зонадон куыст. Нацийон колорит ирон поэзийы. Историон темæ Нафийы сфæлдыстады. Романы мидис сэмæ проблематикæ, йæ историон бындур. Нацийон иудзинады темæ. Адæм – романы сæйраг хъайтар. Ака сэмæ Бегайы фæлгонцтæ. Уарзт сэмæ хæст: лирикон сэмæ эпикон райдайæнты семиудзинад. Романы композицион нывæст. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и .* Историон роман.

Дзаболаты Хазби. (2 сах) Поэты æгъуыстаг хъысмæт. Йæ лирикæйы сæйраг мотивтæ.Адсæймаг сэмæ сæрдзы мидбастдзинад сæмдзæвгæ «**Æз хæхты райгуырдтæн**»-ы.хуымæтæг куысты бæрзонд поэзи сæмдзæвгæ «**Амонд**», «**Цыхтахсæг**»-ы. патриотизм сэмæ кады мæлæсты темæ «**Куы хæссай зæрдæйы сæмбуар..**» Сæрибар цард сэмæ намысы

сыгъдсөгдзинады идеясетсэ «Хөххон көсәг»-джы. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и*
Риторикон период.

Гаглойты Владимир. «Ныйярөдҗы кадөг». (4 сах.) Гаглойты Владимиры сфөлдыстадыл цыбыр афөлгөст. Мады монументалон фөлгонц драмәйы. Фыртты фөлгонцтө. Уацмысы копозици, йсә аивадон сөуөсөлтө. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р*
и. Драмәйы хуызтә.

Разныхас.Ирон литературә 70-80 -өм азты. (1 сах.)Литературәйы сөрмагонд нысаниуөг социалон – политикон «мидцоппайы» заман. Историон прозәйы рөзт 60-80 азты. Ирон поэзи 70-80 азты райдайсөны. Ирон драмәйы разт 70-80 –өм азты.

Дзесты Куыдзөг. «Фөндагсар Уастырджы» (3 сах.) Фыссөдҗы курдиаты сөрмагонд сөуөсөлтө. Уацауы сюжет сөмө композици. Йсә сөйраг фөлгонцтө. Адсөймадҗы уөвынады сөнусон фарстатсө. «Фөндадҗы» темө уацауы.

Бөстауты Гиуәргы. (1 сах.) Гиуәргийы поэзийы сөйраг мотивтө. Райгуырсөн бөстөйы темө. Фөсивөдсөн нөртон фөдзсөхстытө « **Ныстуан мө фөдонмөтимө**». Поэты сөнсөңцой зөрдсө « **Фөндөгтө**» -йы. Әрдзы рөсугъддзинад – сфөлдыстадон уөлтөмөсөнады сөмө цины суадон «**Изөр Дзаугомы**» - йы. Уарзон адсөймадҗы зөдсөңгас рухс сурөст «**Әз дыууө цөсты зонын зөххыл..**»-ы.

Әгъуызарты Әхсарбег. «Куырды фырт» (4 сах) Фыссөдҗы сфөлдыстадыл цыбыр афөлгөст. Роман – дилогийы актуалондзинад. Дудҗы сөуөсөлтө адсөмы царды уаг сөмө сөгъдсөутты: сөхсөнады уавөр хөсты рөстөдҗы, хөсты агъоммө сөмө йсә фөстө азты. Амонды проблемө. Фөллойгөңсөг адсөм – цард сөмө рөстөдҗы фарн хөссөг. Фөлтөрты бастдзинады темө. Ныхмөсөвөрд фөлгонцтө (Бексолтан – Мурат) . *Л и т е р а т у р æ й*
ы т е о р и. Романы тыххәй сөмбарынад фөарфдөср көнын

Хостыхъоты Зинө. (1 сах). Хостыхъоты Зинсөйы сфөлдыстадыл афөлгөст. Поэты тох рөстдзинад сөмө намысыл, йсә гуманизм « **Мө зөрдсө**» -йы. Хъсөуон царды нывтө «**Мө мысынаг**» - дҗы. Райгуырсөн къуым – дзөсөнтон хөзнатсөй зынаргъдөср « **Мө көстөрмө**»-йы. Әрдзон бынысөфтсөй адсөмы фөдзсөхсын, хөлардзинадмө сидт «**Зөххы катый**» -йы.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. поэतिकон ныхасы фөрәзтә :сидән, литературон реминисценци.

Булкъаты Михал. «Төркө Туркмө» (4 сах) Булкъаты Михалы сфөлдыстадыл афөлгөст. Романы конфликт сөмө ныхмөсөвөрд фөлгонцтө (Куындыхаты Муссө – Мамсыраты Темырболат) Кард сөмө фөндыры традицион темө сөмө йсә ног нысаниуөг. *Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Аивадон сөрхъуыды сөмө историон сөцөгдзинад.*

Малиты Васө. (1 сах.) Малиты Васөйы сфөлдыстадон фөндаг. Поэзийы «хуымгөңд» - фөллойгөңсөг адсөмы цард сөмө тырнөнтө «**Сахуыр мө көн, о хуымгөңсөг...**»- дҗы. Адсөймаг сөмө Райгуырсөн бөстөйы иудзинад «**Мө Ирыстоны!**» -ы. Ирыстоны историон

хысмсет, адэмы тох ссерибар сэмэ Фыдызсеххы ссераппонд «**Нэ фыдэлты кадэг**»-джы Ёрдзон курдиаты бсэрзонд нысан сэмэ бсэрн «**Фэстаг сэмдзсэвгэейы**»

Бицъоты Грис. Роман «Арвы айдэен». (3 сах.) Хэст сэмэ бсэрндзинады ссууэнк сэмэ гадзрахаты темэ романы. Хицсэ адсэймсэгты хысмсеттэ. Фэлгонцты психологизм, ссэ ныхмэсэуд ахаст: хэлар зсэрдсэйы хорзсэх. ***Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Романы хуызтэ.***

Дзасохты Музафе. «Урс доны былыл Бэрсэгъуын...» (2 сах) Уацауы темэ сэмэ проблематикэ. Ирон сэгъдау сэмэ фсэтк – ссырыгон хъайтарты «хъомылгэенджытэ» Хъэубсэсты фарн. Мады фэлгонц.

Ирон литературэ фэстаг азты. (1 сах.) «Рацарсэзты» дуг сэмэ ссхсэнвадон – политикон ситуации. Национ фарстайы фыдуавсэр. Национ уидсэгтсэм сэмэ культурсэйы гуырэнтсэм бсэстрон хъусдард. Фыдэлты фарн сэмэ сэгъдсэу бахъахъхъэныны, дунэ ссэфты фсэндагсэй раздахыны мотивтэ. Ирон адэмы историон хысмсэтыл сагъсэс.

Дзуццаты Хадзы – Мурат. (1 сах.) Мадсэлон ссвзаг сэмэ йсэ ахадындзинад, йсэ историон хысмсет «**Ме взэг!**»-ы. Дзырды усэз –хъомыс сэмэ ссфсарм, йсэ нысаниусэг адсэймаджы царды. «**Дзырдтэ**»-йы. Символон мидис «**Æз ацы нуазсэен...**»-ы. ***Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Инвективэ.***

Хаблиаты Сафар. «Фисыны хэдзар» (1 сах.) Фсэсхсэсты азты царды нывтэ. Уацауы сюжет, йсэ фэлгонцтэ. Хысмсэтаразсэг цау уацмысы ранывсэзты.

Хъодзаты Ёхсар (1 сах.) Ссхсары поэзийы граждайнаг мотивтэ. Мадсэлон ссвзадджы ахадандзинад «**Ирон дзырд**»-ы. Поэты философон ахаст царды рсэзщтмэ «**Гимн Галсэгонсэен**»-ы. Цард сэмэ тохы нысан – рухс тауын, адсэмсэен лсэггад ксэнын «**Цъайкъахсэг**» -ы. аивады алсэмсэттаг хъомыс, адсэймаджы зсэрдсэйы уагимсэ гармонийон иудзинад «**Кафаг чызг**» -ы.

Джыккайты Шамил. Трагедии «Хъодыгонд зсэд» (4 сах).Шамилы сфсэлдыстадыл цыбыр афсэлгсэст. Трагедийы мидис сэмэ архайды афон. Патриотизм сэмэ нацийон иудзинады идсэйтсэ. Фсэрнджын фидсэны домсэен – тых сэмэ зонды цсэдис. Уацмысы проблематикэ. Социалон контраст уацмысы. Трагедийы ссвзаг. Борсэханы идеалон фэлгонц. ***Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Ёмдзсэвгэейэ фыст драмэ. Историон трагеди.***

Агънаты Гсэстсэен. «Фэстаг бсэх» (3 сах) Уацауы этикон проблематика. Ёрдз сэмэ адсэймаджы 'хсэен удхсэстсэгдзинады хъуыды. Ныхмэсэсэрд фэлгонцтэ. Персонажты удыхъсэд сэмэ психологон мидуавр. ***Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Авторы ныхас. Авторы позиции ссвдиссэны фсэрэзтэ.***

Хуыгаты Сергей. «Сылгоймсэгтэ» (1 сах.) Радзырды мидис сэмэ проблематикэ, йсэ фэлгонцтэ. Хионыл ауыдыны фарн сэмэ бузныгады темэ. Психологон ссрхаххы нысаниусэг. ***Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и. Радзырды жанр. Аивадон деталы нысаниусэг.***

Æлборты Хадзы – Умар. (1сах.)Æлборты Хадзы – Умар сфæлдыстады хигъæдон æууæлтæ, жанрон æмæ стили агурæнтæ. 20 æнусы кæрон тугкалæн хæстытæ – «тæригъæдты апофеоз» « **Чъребайы æнкъард хæдзæрттæ**», «**Балладæ Зары фæндагыл**» -ы.

Гуыцмæзты Алеш. (2 сах.) «**Урс фынтæ**» « **Пахуымпар**». Хъæууон царды хæрзвæтк æмæ æгъдауы равдыст «Урс фынты». Хæст æмæ сфæлдыстады хсæн сæрдзон ныхмæлæуд « **Пахуымпар**» -ы.

Ходы Камал. (1 сах). Ходы Камалы сфæлдыстадыл афæлгæст. Фыдыбæстæйæн фыртæн бæззын, йæ цин æмæ хыгтæй цæрын «**Ирыстонмæ**»-йы. Ирыстоны фарн æмæ сомбоныл катый «**Гаджидау**»-ы. Æрдзы рæсугъддзинады æнкъарæн « **Быдираг хъæуы ритмтæ**»-йы. Адæймаг æмæ сæрдзы ныхмæсæрд – бастдзинад «**Денджызæй куы не рбæдзæхы нау...**»-ы.

Уацмыстæ наизустæ ахуыр кæнынæн.

1. Цæрукъаты Алысандр. «*Ныхас авдæны сывæллонимæ*» скъуыддзаг), «*Рох симфони*»
2. Дзаболаты Хазби «*Æз хæхты райгуырдтæн*»
3. Бестауты Гиуарги «*Æз дыууæ цæсты зонын зæххыл..*»
4. Хостыхъоты Зинæ «*Зæххы катый*»
5. Дзуццаты Хадзы –Мурат «*Ме 'взаг!*»
6. Хъодзаты Æхсар «*Ирон дзырд*»
7. Малиты Васо «*Мæ Ирыстоны!*»
8. Джыккайты Шамил «*Хъодыгонд зæд*» скъуыддзаг
9. Ходы Камал «*Гаджидау*»

Сæйраг домæнтæ 11 – æм къласы ахуыргæнинæгты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм.

Ахуыргæнинæгтæ хъуамæ зоной:

- фысджыты цард æмæ сфæдыстад;
- цы уацмыстæ ахуыр кодтой, уыдоны сюжеттæ, композицийы хицæндзинæдтæ, фæлгонцтæ;
- этикон характеры тыххæй æмбарынад;
- æмбарынадтæ:æмдзæвгæ, поэмæ, радзырд, драмæ, трагедии, роман, фыссæджы индивидуалон стили сæйраг миниуджытæ;
- наизустæ ахуыр кæнынмæ цы уацмыстæ амынд цæуы, уыдон.

Ахуыргæнинæгтæ хъуамæ арæхсой:

- фыссæджы арæст аивадон нывтæ иртасын æмæ æвдисын;
- уацмыс анализ кæнын, йæ хæйттæ хынцгæйæ;
- эпос, лирика, драмæ кæрæдзийы иртасын;
- уацмысы хъайтарæн характеристика дæттын, цалдæр уацмысы хъайтарты кæрæдзийыл абарын;
- авторы ахаст уацмысы архайджытæм æмæ цаутæм иртасын;
- уацмыс аив кæсын;

- хи сәрмагонд дзургæ æмæ фысгæ ныхасмæ пълан саразын;
- литературон – критикон æмæ публицистикон уацтæн, стæй ахуыргæнæджы лекцийæн хи куысты пълан, тезистæ, конспект аразын;
- литературон темæйыл доклад кæнæ реферат бацæттæ кæнын;
- нырыккон литературон фæзындтæн аргъ кæнын.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонаен литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:
тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложени.

Контролы формæтæ

1. индивидуалон
2. къордæй
3. фронталон

Контролы хуызтæ

1. развæлгъау
2. æрвылбон
3. тематикон
4. хатдзæг

Урочыты хуызтæ:

1. урок-ног æрмæг амынд
2. урок-практикон куыст
3. уроки-хъазт
4. компьютерон урок
5. урок -къордты куысты формæ
6. ныхасы рæзты куыст
7. интеграцигон урок

Технологитæ:

1. традицион технологи;
2. архайды технологитæ;
3. иннæ предметты бастдзинадимæ

Ахуырадон-методикон æрмæджыты номхыгъд

1. Бзаров Р.С. История в осетинском предании: Сюжет о Чермене, - Владикавказ, 1993.
2. Джусойты Н. Ирон аив дзырды сæрвæлтау. Цхинвал, 1966 аз.
3. Джыккайты Ш. Ныхасы фарн.- Дзауджыхъæу, 1996 аз.
4. Джыккайты Ш. Критикон уацты æмбырдгонд. 2 хайы. – Дзæнджыхъæу,
5. Джыккайты Ш. Ирон литературæйы истори. Дзæуджыхъæу, 2002.
6. Салагаева З.М. Четыре этюда об осетинской прозе. – Орджоникидзе, 1970.
7. Поэзийы фарн : Критикон уацтæ. – Орджоникидзе, 1980 аз.
8. Зонадон – критикон уацтæ. – Дзæуджыхъæу, 1991 аз.
9. Критикон уацты æмбырдгонд. – Орджоникидзе, 1981.

Къæлендарон – тематикон пълан ирон литературæ

11 кълас

<i>№</i>	<i>Сæргонд</i>	<i>Са хат</i>	<i>Нымæц</i>	<i>Урочы темæ.</i>	<i>Хæдзармæ куыст</i>
1.	Разныхас. Ирон лит-рæ 50-æм азты кæрон – 60-æм азты	1		Ирон литературæ 50-æм азты кæрон – 60-æм азты. Ирон культурæ æмæ литературæйы рæзт ног æхсæнадон уавæры.	Конспект зонын.
2.	Гаглойты Федыр. (Гафез) 3с.	1		Гафезы цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. Роман «Уæ бонтæ хорз, адæм!»-ы мидис æмæ проблематикæ. Эпикон – таурæгъон литературæйы хуызтæ. Хъайтар – дзырднывæндæг.	Цыбыр конспект фыссджы цардыл. Роман бакæсын.
3.		1		Æрыгон адæймаджы фæлгонц, йæ хъуыдытæ æмæ тырнæнтæ.	Ирæйы фæлгонц.
4.		1		Уацмысты фæлгонцты системæ	Романы сæвзаг.
5.	Дзугаты Георги. 2с.	1		Дзугаты Георгийы цард æмæ сфæлдыстад. Кадæг «Бындзыг»- лирикон ахаст. Лиро –эпикон поэмæ.	Лирикон монолог – йæ композицион нывæсты бындур.
6.		1		Сабырдзинады сæрыл дунеон тохы идейæтæ уацмысы.	Хæсты трагеди.
7.	Цæгæраты Максим. 2с.	1		Цæгæраты Максимы сфæлдыстадон сурæт. «Мады зарæг»-ы сюжет æмæ композици. Сюжет, композиции, сурæт- кæрæдзимæ сæ бастдзинад	Сюжет æмæ композицион хицæндзинæдтæ уацмысы
8.		1		Аивады хъомыс, музыкæйæ райгуыргæ ассоциативон дуне. Хъайтары зæрдæйы тæлмæнтæ уацауы.	
9.	Алыксандр 2с.	1		Цæрукъаты Алыксандры поэзийы æууæлтæ, йæ традицитæ. «Ныхас авдæны сывæллони-мæ». Фæлтæрты бастдзинады темæ. Поэты сагъæстæ адæймаджы царды нысан æмæ фидæныл. Сæби æмæ æрдзы хсæн иудзинад.	Фыды фæдзæхстытæ фыртæн.

10.		1		Поэты æмвазыгджын удысконд, йæ этикон идеалтæ «Мæ куваендоны къæсæрыл», «Рох симфони», «Гимн хылхæдурæн.»	Наизустъ хи равзæрст сонеттæ.
11.	Джусойты Нафи. 6с.	1		Джусойты Нафийы литературон æмæ зонадон куыст. Историон темæ Нафийы сфæлдыстады. Историон роман	Роман бакæсын.
12.		1		Роман «Фыдæлты туг»-ы мидис æмæ проблематикæ, йæ историон бындур.	Ивгъуыд æмæ абоны бастдзинад романы мидтемæ.
13.		1		Романы композицион нывæзт. Зарæджы фæлгонц романы.	Сабыр царды нывтæ романы.
14.		1		Ака æмæ Бекайы фæлгонцтæ.	Адæм – романы сæйраг хъайтар.
15.		1		Уарзт æмæ хæст: лирикон æмæ эпикон райдайæнты æмиудзинад.	Æгъдау æмæ фæллоуы нысаниуæг.
16.		1		Национ иудзинады темæ романы.	Фæсивæды минавæрттæ.
17.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссынмæ цæттæгæнæн	1		<i>«Зарæджы фæлгонц»/ «Иудзинады темæ романы».</i>	
18.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныфыссын	1			
19.	Хазби. 1с.	1		Дзаболаты Хазбийы поэзийы сæйраг мотивтæ., «Амонд», «Æз хæхты райгуырдтæн», «Куы хæссай зæрдæйы æмбуар»-йы. Строфа, ритм, рифмæ.	Наизустъ хи равзæрст.
20.	Гаглойты Владимир. 5с.	1		Гаглойты Владимиры сфæлдыстадон сурæт. Драмæ «Ныййарæджы кадæг»-ы композиции, йæ аивадон мадзæлттæ. Драмæйы хуызтæ	Драмæ бакæсын.
21.		1		Фыртты фæлгонцтæ.	Уацмысы философон бындур.
22.		1		Мады монументалон фæлгонц драмæйы.	Уацмысы сөвзаг
23.		1		Уацмысы идейсæ райхалыны фæрсæзтæ.	Куырыхон сылгоймаджы

					митæ.
24.		1		Мады монументалон фæлгонц.	Амондмæ фæндæгтæ.
25.	Н/Р/К/	1		Нывæцæн ныффыссынмæ цæттæгæнæн « <i>Уидæгты фарн æмæ фидæны ныфс – адæмы уæвынад</i> ».	Хæдзармæ ныффыссын
26.	Ирон лит-рæ 70-æм æмæ 80-æм азты фыц цаг æмбисы.	1		Литерæтурæйы сæрмагонд нысаниуæг социалон- политикон «мидцоппайы (застрой) заман.»Историон прозæйы рæст 60-80-æм азты. Ирон драмæйы рæст 70-80-æм азты. Ирон поэзи 70-80-æм азты райдайæны.	Цыбыр конспект скæнын.
27.	Дзесты Куыдзæг 4с.	1		Дзесты Куыдзæджы курдиаты сæрмагонд æууæлтæ. Уацау «Фæндагсар Уастырджи» -йы сюжет æмæ композици. Литературон архетипы æмбарынад	Фыссæджы биографи.
28.		1		Уацауы фæткон-философон мидис. Сæйраг архайджыты фæлгонцтæ.	Адæймаджы уæвынады æнусон фæрстытæ.
29.		1		Адæймаджы уæвынады æнусон фарстатæ.	Дзаххо сæмæ Дзиттайы фæлгонцтæ.
30.		1		Фæндаджы темæйы философон мидис.	Дуджы æууæлтæ адæмы царды.
31.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныффыссынмæ цæттæгæнæн	1		Н/Р/К/ Нывæцæн ныффыссынмæ цæттæгæнæн « <i>Фæрнджын адæймаг амондджын вæййы</i> ».	Фыссæджы этикон фæдзæхстытæ.
32.	Бестауты Гиуæрги.1с.	1		Райгуырæн бæстæйы темæ Бестауты Геуæргийы поэзийы. Аллитераци.	Наизустъ хи равзæрст.
33.	Æгъуызарты Æхсарбег 4с.	1		Æгъуызарты Æхсарбеджы цардыл афæлгæст. «Куырды фырт»- темæ сæмæ проблематикæ.	Романæй сæргондтæ бакæсын.
34.		1		Романы жанрон миниуджытæ сæмæ стили хицæндзинсæдтæ.	Дуджы æууæлтæ адæмы царды.
35.		1		Мурат сæмæ Бексолтаны фæлгонцтæ.	Амонды темæ романы.
36.		1		Рæстæжы фæлгонц уацмысы.	Ирон æгъдæуттæ романы.
37.	Хостыхъоты Зина. 1с.	1		Хостыхъоты Зинайы лирикайыл афæлгæст.	«Мæ зæрдæ» «Райгуырæн къуым – æппæтæй зынаргъдæр»- наизустъ.

38.	Дзуццаты Хадзы-Мурат. 1с.	1		Дзуццаты Хадзы-Мурат поэзийы сәйраг мотивтә.	Аив каст.
39.	Булкъаты Михал. 4с.	1		Булкъаты Михалы сфәлдыстадыл афәлгәст.	Роман бакасын.
40.		1		Амонды проблемә. Фәлтәрти бастдзинады темә. Аивадон әрхъуыды әмә историон әцәгдзинад.	Романы документалон әрмәг. Куындыхаты Муссәйы фәлгонц.
41.		1		Булкъаты Михалы сфәлдыстад. Роман «Теркәй-Туркмә» - йы конфликт әмә ныхмәвәрд фәлгонцтә.	Мамсыраты Темырболаты фәлгонц.
42.		1		Кард әмә фәндыры традицион темә әмә йә ног нысаниуәг.	Адсәмы фәлгонц уацмысы.
43.	Малиты Васо. 1 с.			Малиты Васойы сфәлдыстадон фәндаг. Поэзийы «хуымгәнд» - фәллойгәсәг адсәмы цард сәмә тырнәсәнтә «Сахуыр мә кәен, о хуымгәнсәг...»- джы.	Васойы интимон лирикәйы романтикон ахорәсәнтә сәмә поэтикон интонации.
44.	Бицъоты Грис.4 с Н/Р/К	1		Бицъоты Грисы сфәлдыстадыл афәлгәст. Роман «Арвы айдән»-ы сюжет. Романы тыххәй фәарфдәр кәнын	Роман бакәсын.
45.		1		Хәст әмә гадзрахаты темә романы.	Хицән адәймәгты хъысмәттә.
46.	Нывәцән ныфыссынмә цәттәгәнән	1		Романы трагедион финал, йә аивадон әууәлтә.	Әцәг уарзондзинад сәмә уәздандзинад.
47.		1		«Сылгоймаджы бынат царды».	Хәдзармә ныфыссын
48.	Дзасохты Музафер. 2с.	1		Музаферы граждайнаг позиции.«Урсдоны былыл Бәрәгъуын» -ы темә сәмә проблематикә.	Уацау бакәсын.
49.		1		Ирон әгъдау әмә фәтк-әрыгон хъайтарты хъомылгәнджытә.	Хъәубәсты фарн.
50.	Разныхас. Ирон литерәтурә фәстаг азты.	1		«Рацарәзты» дуг әхсәнадон- политикон ситуаци. Национ фарстайы фыдуавәр. Социалистон реализмы метод.	Цыбыр конспект скәнын.
51.	Джыккайты Шамил. 4с.	1		Шамил – поэт, драматург. Йе' сфәлдыстадыл цыбыр афәлгәст. Трагеди «Хъодыгонд зәд»- мидис әмә архайды афон. Әмдзәвгәйә фыст драмә. Историон трагеди	Уацмысы проблематикә.
52.		1		Патриотизм әмә национ иудзинады идеятә трагедийы.	Проблемон фарстатән дзуап ссарын.
53.		1		Фәрнджын фидәны домән-- тых әмә зонды цәдис. Борәханы идеалон	Социалон контраст

				фæлгонц.	уацмысы.
54.		1		Джыккайты Шамилы æмæ йæ хъайтар Борæханы иудзинадтæ сæ тох æмæ сæ царды.	Борæханы идеалон фæлгонц.
55.	Н/Р/К/ Нывæцæн ныффыссынмæ цæттæгæнæн	1		«Уацмысы актуалондзинад ныры дуджы» кæнæ «Борæханы фæлгонц»	Хæдзармæ ныффыссын
56.	Хабلياتы Сафар. 1 с	1		Фæсхæсты азты царды нывтæ «Фисыны хæдзар». Уацауы сюжет, йæ фæлгонцтæ.	Хъысмæстаразсæг цау уацмысы ранывсезты.
57.	Хъодзаты Æхсар 1 с.	1		Сæхсары поэзийы граждайнаг мотивтæ. Мадæлон сæваджы ахадандзинад «Ирон дзырд»-ы. Рифмæйы хуызтæ	Поэты философон ахаст царды рсезштмæ «Гимн Галæгонæн»-ы. Наизустъ хи равзæрст.
58.	Агънаты Гæстæн. 2с.	1		Агънаты Гæстæны уацау «Фæстаг бæх»ы этикон проблематикæ. Авторы ныхас. Авторы позиции сæвдисæны фæрсæзтæ.	Ныхмæсæвæрд фæлгонцтæ уацмысы.
59.		1		Æрдз æмæ адæймаджы 'хсæн удхæстæгдзинады хъуыды.	Персонажты удыхъæд æмæ психологон мидуавр уацмысы.
60.	Хуыгаты Сергей. 1с.	1		Радзырд «Сылгоймæгтæ»-йы мидис æмæ проблематикæ, йæ фæлгонцтæ Радзырды жанр. Аивадон деталы нысаниуæг	
61.	Æлбортты Хадзы – Умар. 1с.	1		Æлбортты Хадзы – Умар сфæлдыстады хигъæдон сæууæлтæ, жанрон æмæ стили агурæнтæ. «Чъребайы æнкъард хæдзæрттæ» 20 æнусы кæрон тугкалæн хæстытæ – «тæригъæдты апофеоз». Бæлладæйы жанры æмбарынад фæарфдæр кæнын. Традиции æмæ ногдзинад. Велибр.	«Балладæ Зары фæндагыл» -ы трагикон цау нывæндæн фæрæзтæ уацмысы.
62.	Гуыцмæзты Алеш. 2 с.	1		Фыссæджы сфæлдыстадон агурæнтæ. Хъæууон царды хæрзвæтк æмæ сæгъдауы равдыст «Урс фынты».	Юмæры хъæздиг фæрæзтæ уацмысы.
63.		1		Хæст æмæ сфæлдыстады 'хсæн сæрдзон ныхмæлæуд «Пахуымпар» -ы. Мидмонологон розæйы тыххæй цыбыр æмбарынад. Фыссæджы хигъæдон æрмдзæф (стиль)	Адæймаджы æрдзыхæд уацмысы.
64.	Ходы Камал.	1		Ходы Камалы сфæлдыстадыл афæлгæст Фыдыбæстæйæн фыртæн	Ирыстоны фарн æмæ

	1с.			бæззын, йæ цин æмæ хъыгтæй цæрын «Ирыстонмæ»-йы.	сомбоныл катый«Гаджидау»-ы. Наизустъ хи равзæрст.
65.	Фæлхат. Фæлварæнмæ цæттæгæнæн тематикон урочытæ. 6с. Резерв	1		Ирон литературæйы рæзты фæндаг. Историон цаутæ ирон фысджытæм	Билетты æрмæг фæлхат.
66.		1		Райгуырæн бæстæмæ уарзондзинады сæнкъарæнтæ ирон литературон уацмысты.	Билетты æрмæг фæлхат.
67.		1		Хистæры фарн ирон литературæйы.	Билетты æрмæг фæлхат.
68.		1		Мады фæлгонц ирон поэзийы æмæ прозæйы.	Билетты æрмæг фæлхат.
69.		1		Ирон сæгъдæуттæ ирон фысджыты уацмысты.	Билетты æрмæг фæлхат.
70.		1		Резерв	

11 къласы литературæйæ тематикъон пълан æххæстгонды график.

Афæдзмæ – 68 сахаты. Къуыри – 2 сахаты.

№	Сæйраг темæты сæргæндтæ	Сахæттæ	Уыдонæй:			Тестыл, практикон куыстыты нымæц
			Урочытæ	Нывæцæн	Бон	
1	Разныхас. Ирон литературæ 50-60—æм азты.	26	23	1. «Зарæджы фæлгонц» кæнæ «Иудзинады темæ романы».		4
				2./3. «Уидæгты фарн æмæ фидæны ныфс – адæмы уæвынад».		
2	Разныхас. Ирон литературæ 70-80 -æм азты.	24	22	1. «Фæрнджын адæймаг амондджын вæййы».		4
				2. «Сылгоймаджы бынат царды».		
3	Разныхас. Ирон литературæ фæстаг азты	13	12	1. «Уацмысы актуалондзинад ныры дуджы» кæнæ «Борæханы фæлгонц»		3
4	Фæлварсæнмæ фæлхат кæнынсæн	5	5			5
	Иумæйагæй:	68	62	6		

Нормы оценки знаний, умений и навыков по литературе

Оценка устных ответов учащихся.

При оценке устных ответов следует руководствоваться следующими основными критериями в пределах программы.

Оценкой «5» оценивается ответ, обнаруживающий прочные знания и глубокое понимание текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться теоретико-литературными знаниями и навыками разбора при анализе художественного произведения, привлекать текст для аргументации своих выводов, раскрывать связь произведения с эпохой (8-11 кл.); свободное владение монологической литературной речью.

Оценкой «4» оценивается ответ, который показывает прочное знание и достаточно глубокое понимание текста изучаемого произведения; умения объяснять взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль основных художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться основными теоретико-литературными знаниями и навыками при анализе прочитанных произведений; умение привлекать текст произведения для обоснования своих выводов; хорошее владение монологической речью. Однако допускаются две неточности в ответе.

Оценкой «3» оценивается ответ, свидетельствующий в основном о знании и понимании текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь основных событий, характеры и поступки героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-художественного содержания произведения; знания основных вопросов теории, не достаточным умением пользоваться этими знаниями при анализе произведений; ограниченных навыков разбора и недостаточном умении привлекать текст произведений для подтверждения своих выводов. Допускается несколько ошибок в содержании ответа, недостаточно свободное владение монологической речью, ряд недостатков в композиции и языке ответа, несоответствие уровня чтения нормам, установленным для данного класса.

Оценкой «2» оценивается ответ, обнаруживающий незнание существенных вопросов содержания произведения, неумение объяснять поведение и характеры основных героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения, незнание элементарных теоретико-литературных понятий; слабое владение монологической литературной речью и техникой чтения, бедность выразительных средств языка.

Нывæцæны æмæ изложениы бæрæггæнæнты нормæтæ.

Нывæцæн æмæ изложении сты скъоладзауты ныхасы хæрзхъæддзинад бæрæггæнæны сæйрагдæр формтæ.

Нывæцæнтæ æмæ изложениы фыссын хъæуы программæйы ныхасы рæзтыл куысты домæнтæм гæсгæ.

Изложениы хъуамæ уа:

11 къласы – 400 -450 дзырды.

Нывæцæнты:

11 къласы – 4 -5 фарсы..

Нывæцæны ас вæййы къаддæр кæнæ фылдæр ахæм уавæртæм гæсгæ: нывæцæны стиль æмæ жанр, темæ; скъоладзауты цæттæдзинад.

Нывæцæнты æмæ изложениы фæрцы бæрæг кæнæм :1) скъоладзау темæ раргом кæнынмæ куыд арæхсы; 2) æвзаджы фæрсæзтæй пайда кæнын куыд зоны; 3) растфыссынады хæрзхъæддзинад.

Алы нывæцæны æмæ изложенийæндæр сæвæрæм 2 бæрггæнæны; фыццаг – куысты мидисæн; дыккаг – растфыссынады хæрзхъæддзинадæн.

Дыууæ бæрæггæнæны дæр сæвæрæм æвзагæй. Æрмæст литературæйы куы бæрæг кæнæм зонындзинæдтæ, уæд фыццаг бæрæггæнæн сæвæрæм литературæйæ.

Скъоладзауты растфыссынады хæрзхъæддзинад бæрæг кæнын хъæуы, цал орфографион, пунктуацион æмæ грамматикон рæдыды фæуагъта, уымæ гæсгæ.

<i>Бæрæггæнæнты сæйраг домæнтæ.</i>		
<i>Бæрæггæнæн</i>	<i>Мидис æмæ ныхасыхъæд</i>	<i>Расфыссынады хæрзхъæддзинад</i>
«5»	1. Скъоладзау иттæг хорз раргом кодта темæ; 2. Мидис фыст у, куыд æмбæлы, ахæм фæткмæ гæсгæ. 3. Скъоладзауы дзырд у хъæздэг; дзырдтæй пайда кæны, кæм куыд æмбæлы, афтæ. Гæнæн ис: 1-2 ныхасы рæдыды; 1 рæдыд мидисы	1 орф., 1 пункт., 1 грам. рæдыды.

«4»	1. Хорз раргом кодта темæ, фæлæ иу цалдæр ран темæйæ ахызт. 2. Мидисы фæткæвæрд иучысыл хæлд æрцыд. 3. Куысты стиль у аив. Гæнæн ис: 2 рæдыды мидисы; 3-4 ныхасы рдыды.	2 орф., 2 пункт., кæнæ 1 орф. æмæ 3 пункт., кæнæ 4 пункт. рæдыды æнæ орфог р. æмæ 2 грам. рæдыды.
«3»	1. Темæ æххæст æргом ну. 2. Скъоладзауы ныхасыхъæд у мæгуыр, дзыртæй раст нæ пайда кæны. 3. Мидисы фæткæвæрд хæлд æрцыд. Гæнæн ис: 4 рæдыды мидисы; 5 ныхасы рæдыды.	4 орф., 4 пункт., кæнæ 3 орф. æмæ 5 пункт., кæнæ 7 пункт. рæдыды æнæ орфог р. æмæ 4 грам. рæдыды
«2»	1. Скъоладзау æппындæр темæ нæ раргом кодта. 2. Куыст пъланмæ гæсгæ фыст нæу. 3. Скъоладзауы ныхасыхъæд у нылæг, фыст у цыбыр хъуыдыйæдтæй, се хæн нæй бастдзинад. 4. Арæх дзырдтæй раст пайдагонд нæ цæуы. Гæнæн ис: 6 рæдыды мидисы æмæ 7 ныхасы рдыды.	7 орф., 7 пункт., кæнæ 6 орф. æмæ 8 пункт., кæнæ 5 пункт. рæдыды æмæ 8 орфог р. æмæ 7 грам. рæдыды
«1»	Куысты ис: 6 рæдыды мидис æмæ 7 ныхасы рæдыдæй фылдæр.	7 орф., 7 пункт., 7 грам. Рæдыды.